

ЧЫГЫШ ТААНУУНУН МАСЕЛЕЛЕРИ

ВОПРОСЫ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

ISSUES OF ORIENTAL STUDIES

e-ISSN: 1694-8653

№2/2024, 33-39

УДК:

DOI: [10.52754/16948653_2024_2_4](https://doi.org/10.52754/16948653_2024_2_4)

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ МЕНЕН ТҮШТҮК КОРЕЯНЫН ДИПЛОМАТИЯЛЫК
МАМИЛЕЛЕРИ**

ДИПЛОМАТИЧЕСКОЕ ОТНОШЕНИЕ КЫРГЫЗСКОГО РЕСПУБЛИКА С ЮЖНОЙ
КОРЕИ

DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN THE KYRGYZ REPUBLIC AND SOUTH KOREA

Камаева Кымбат Канболотовна

Камаева Кымбат Канболотовна

Kamaeva Kymbat Kanbolotovna

окутуучу, Ош мамлекеттик университети

преподаватель, Ошский государственный университет

Lecturer, Osh State University

kymbat.koma@mail.ru

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫ МЕНЕН ТҮШТҮК КОРЕЯНЫН ДИПЛОМАТИЯЛЫК МАМИЛЕЛЕРИ

Аннотация

Кыргыз Республикасы Азиядагы кызматташган өлкөлөрдүн бири – Корея Республикасы. Акыркы жылдары Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосундагы кызматташтык өнүгүүдө. 2013-жылы ноябрь айында Кыргызстандын экс-мамлекет башчысы Алмазбек Атамбаевдин, 2014-жылы Жогорку Кеңештин төрагасы Асылбек Жээнбековдун Түштүк Кореяга болгон расмий иш сапарлары Кыргызстандын тышкы саясатында Түштүк Корея менен болгон мамилелерди жаңы баскычка көтөрдү. Бул макаланын негизги максаты эки өлкөнүн ортосундагы кызматташтыкты аныктоо болуп саналат.

Ачкыч сөздөр: Кыргыз Республикасы, Түштүк Корея, экономикалык кызматташтык, кызматташтыктын перспективалары

*Дипломатическое отношение Кыргызского
Республика с Южной Кореи*

*Diplomatic relations between the Kyrgyz Republic and
South Korea*

Аннотация

В последние годы дипломатические отношения Кыргызстана с Южной Кореей переходят на новый уровень сотрудничества. Официальный визит президента Кыргызстана Алмазбека Атамбаева в ноябре 2013г. И официальный визит спикера Парламента Асылбека Жээнбекова в Южную Корею повлияли на приоритеты внешней политики государства в отношении сотрудничества с Южной Кореей. Целью этой статьи является анализ двухсторонних отношений в области экономики и определение перспектив и препятствий экономического сотрудничества между Кыргызстаном и Южной Кореей.

Abstract

In recent years, the diplomatic relations between Kyrgyzstan and South Korea have reached a new level of cooperation. The official visit of Kyrgyzstan's President Almazbek Atambayev in November 2013, as well as the official visit of the Speaker of Parliament Asylbek Jeenbekov to South Korea, have influenced the state's foreign policy priorities concerning collaboration with South Korea. The purpose of this article is to analyze the bilateral relations in the field of economics and to identify the prospects and obstacles to economic cooperation between Kyrgyzstan and South Korea.

Ключевые слова: Кыргызская Республика, Южная Корея, экономическое сотрудничество, перспективы сотрудничества

Keywords: Kyrgyz Republic, South Korea, economic cooperation, cooperation prospects

Киришүү

Кыргызстан Азиядагы кызматташкан өлкөлөрдүн бири – Корея Республикасы. Корея азыркы учурда, дүйнөдөгү жалгыз экиге бөлүнгөн мамлекет. 1950-1953-жж. граждандык корей согушу болгон. 1950-жылы Корей Республикасынын экономикасы азыркы Африка өлкөлөрүнүн экономикасындай абалда болгон. Бирок, азыр “Азия жолборстору” деп

аталган, кыска мөөнөттүн ичинде экономикалык өнүгүүгө жеткен мамлекеттердин бири болуп саналат. Корей Республикасы жана Кыргызстандын көп окшоштугу бар: биринчи, бул – тил. Кыргыз тили жана корей тили – алтай системасына кирет. Лексика жана грамматикасы бири-бирине окшош. Ошондой эле, үрп-адат, маданияты да окшош келет. Кореялык бизнесмендер Кыргызстанды Кореяга окшоштурушат. Мамлекеттин аянты, кен-байлыктын көп эместиги, жана экономикасы Кореянын 50-60-жылдардагы абалына окшош деп белгилешет.

Кыргыз Республикасы менен Түштүк Кореянын ортосунда дипломатиялык мамилелердин калыптануу процесси.

1991-жылы эки өлкө ортосунда дипломатиялык мамилелер түзүлгөн. Ал эми Кыргызстандын туңгуч мамлекет башчысы Аскар Акаевдин Түштүк Кореяга болгон расмий иш сапарынан кийин 2006-жылга чейин бир да эки тараптуу жолугушуу жүргүзүлгөн эмес. Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосундагы мамилелер 1991-жылы түзүлгөнүнө карабастан, 2005-жылдарга чейин эки тараптуу карым-катнаштар өтө чектелүү болгон. 2007-жылы Түштүк Кореянын Бишкекте элчилигинин ачылышы Кыргызстан-Түштүк Корея кызматташтыгынын өнүгүүсүнө жол ачты. 2006-жылдан бери эки өлкө ортосунда расмий иш сапарлар тынымсыз жүргүзүлүп келүүдө. Бирок тилекке каршы, Кыргызстан менен Түштүк Корея кызматташтыгынын тарыхында Түштүк Кореянын мамлекет башчысы жана тышкы иштер министри деңгээлиндеги жогорку даражадагы иш сапарлар жүргүзүлгөн эмес. Кыргыз Республикасы жана Корей Республикаларынын ортосунда дипломатиялык мамиле түзүлгөнүнө 2022-жылдын 31-январында 30 жыл болот. Бул жылдардын ичинде эки мамлекеттин ортосунда ар тараптуу кызматташуулар аныкталды. Мисалы: саясий, экономика, билим берүү жана маданият тармактарындагы кызматташуулар. Ал эми, азыр, бул кызматташуулардын деңгээли кандай? Белгилүү болгондой, эл аралык мамилелерде эки тараптуу кызматташууну аныктоочу ар кандай терминдер бар. Азыркы күндө Кыргыз Республикасы жана Корея Республикасы стратегиялык кызматташуу деңгээлине чыга элек. Ошондой эле, биз, эки тараптуу кызматташууну өз ара пайдалуу жана өнүгүүгө потенциалы чоң, достук мамиле катары кабыл алабыз. Түштүк Корея, биз үчүн Азия регионундагы кызматташууда негизги өлкөлөрдүн бири болуп саналат. Ошондой эле, Корея Республикасы Кыргызстанга базар реформасын жүргүзүүгө жардам берип жатат.

Кыргызстанда Кореянын өнүгүү жолуна кызыгышат. Кыргызстандагы Кореянын мурунку элчиси, Ким Чанг Гю мырзанын ою боюнча, өз өлкөсүнүн “экономикалык кереметинин” биринчиси – тартиби бийик, атайын окуудан өткөн, адегенде карапайым жумушчу күчү болгондугу; экинчиси – Кореянын өзгөчөлүгү; жаратылыш ресурстарына сыймыктануу, атуулдук маанайы, эмгекти сүйгөн калкы, терең ойлонулган саясатты жүргүзүү; үчүнчүсү – сырттан келген адамдарды сарамжалдуу жана натыйжалуу пайдалануу болгон.

Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосунда жүргүзүлгөн эки тараптуу расмий иш сапарлар:

Убактысы	Расмий иш сапарлар
3-5-июль 1997-ж.	Кыргызстандын тунгуч мамлекет башчысы Аскар Акаевдин Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Июль 2006-ж.	Кыргызстандын тышкы иштер министринин Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Август 2007-ж.	Түштүк Кореянын эмгек министринин Кыргызстанга расмий иш сапары
Ноябрь 2007-ж.	Кыргызстандын өкмөт башчысынын милдетин аткаруучу Алмазбек Атамбаевдин Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Август 2008-ж.	Түштүк Кореянын улуттук Ассамблеясынын төрагасынын орун басарынын Кыргызстанга расмий иш сапары
2008-жылы	Кыргызстандын вице премьер-министри Искендербек Айдаралиевдин Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Август 2011-ж.	Түштүк Кореянын улуттук Ассамблеясынын депутаттарынын Кыргызстанга расмий иш сапары
30-31-май 2012-ж.	Кыргызстандын өкмөт башчысынын Өмүрбек Бабановдун Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Июль 2012-ж.	Кыргызстандын тышкы иштер министринин Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Май 2013-ж.	Түштүк Кореянын улуттук Ассамблеясынын депутаты Янг Сунг Джонун Кыргызстанга расмий иш сапары
18-20-ноябрь 2013-ж.	Кыргызстандын мамлекет башчысы Алмазбек Атамбаевдин Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Февраль 2014-ж.	Кыргызстандын Жогорку Кеңешинин төрагасы Асылбек Жээнбековдун Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Август 2014-ж.	Корея Республикасынын Эл аралык өнүгүү боюнча Агенттигинин (КОИСА) жетекчисинин Кыргызстанга расмий иш сапары
Январь 2015-ж.	Кыргызстандын Жогорку Кеңешинин төрагасынын орун басары Султанбековдун Түштүк Кореяга расмий иш сапары
Октябрь 2016-ж.	Түштүк Кореянын тышкы иштер министринин орун басары Ли Те Хонун Кыргызстанга расмий иш сапары
Апрель 2021-ж	Түштүк Кореянын улуттук Ассамблеясынын спикери Пак Бён Соктун Кыргызстанга расмий иш сапары

Бул таблицада Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосундагы мамилелердин калыптанышын чагылдырган эки тараптуу расмий жолугушуулардын хронологиясы берилген. Байкалгандай 2006-жылдан бери эки мамлекет ортосунда жыл сайын үзгүлтүксүз расмий иш сапарлар жүргүзүлүп келүүдө. Бирок Кыргыз-Корей кызматташтыгынын кыска тарыхында Түштүк Кореянын мамлекет башчысы жана тышкы иштер министри дэңгээлинде Кыргызстанга расмий иш сапарлар жүргүзүлгөн эмес. Демек, эки мамлекеттин ортосундагы кызматташтыкты мындан ары да өнүктүрүү жана мамилелерди чындоо үчүн сөзсүз түрдө Түштүк Кореянын мамлекет башчысынын Кыргызстанга келүүсүн ишке ашыруу керек.

Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосундагы экономикалык кызматташтык.

1992- жылы Кыргызстан менен Түштүк Кореянын товар алмашуусу 994 миң АКШ долларын түзүп, анын ичинен экспорт 937 миң долларды түзүп, Кореядан импорт 57 миң долларды түзгөн. Кыргызстандан сурьма, металлдын калдыктары экспорттолуп, Кореядан электрондук калькулятор жана диктафон импорттолгон. Кореядан импорттун көлөмү электр тогун өткөрүүчү зым, телефон аппараттары, телеграф линиясына детальдар, сигареттер, курулуш материалдары жана нефть продукцияларынын эсебинен жогорулаган. 1998-жылы товар алмашуу жогорулап 29 млн. 127 миң долларды түзгөн. Кореядан сигара жана сигареттер, эски шина жана кийим, медициналык вакцина ж.б. импорттолгон. Кийинки жылдары соода жүргүзүүдө кескин өзгөрүүлөр байкалган эмес. 2004-жылдан баштап товар алмашуу 53 млн. 184 миң долларга чейин жогорулаган. Анын ичинен, Корей импорту 90% көбүн түзгөн. Бул мезгилден кийин, соода жүргүзүү жогорулап, 2007-жылы 136 млн. 983 миң долларды түзүп, ал эми, 2008-жыл 168 млн. 910 миң долларды түзгөн. Корей импорту 95% ке жогорулаган. Түштүк Кореядан трикотаж продукциясы, сигара жана сигарет, компьютер, авто тетик жана жүк ташуучу машиналар импорттолгон. Ал эми, Кыргызстандан буудай, бал, болот, химиялык жана медициналык продукция, пластик, өндүрүш жана тиричилик техникасын жана жабдууларды ж.б. экспорттогон.

Корутунду

Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосундагы дипломатиялык мамилелер 1992-жылы түптөлүп, бүгүнкү күндө өнүгүү этабына өтүүдө. 1992-2004-жылдар аралыгында эки мамлекеттин мамилелери дээрлик өнүккөн эмес. 1997-жылы Аскар Акаевдин Түштүк Кореяга жасаган сапарынан кийин 2006-жылга чейин жогорку деңгээлдеги расмий иш сапарлар жүргүзүлгөн жок. Экономикалык жактан да, көрсөткүчтөр төмөн болгон. 1990-жылдары эки өлкөнүн ортосундагы соода көлөмү 8 миллион долларды түзгөн. 200-жылдарга чейин кыргыз-корей борборлору дээрлик жокко эсе болчу.

2007-жылы Кыргызстанда Түштүк Кореянын элчилигинин ачылышы менен эки тараптуу мамилелер өнүгө баштады. Буга кошумча 2008-жылы Кыргызстандын Түштүк Кореядагы консулдугунун элчилик катары ишмердүүлүк жүргүзө баштаганы маанилүү саясий окуя болду. 2006-жылдан баштап, Кыргызстан менен Түштүк Корея ортосунда расмий жолугушуулар тынымсыз жүргүзүлүп келет. Бул да жетишкендик катары бааланат. Өзгөчө экс-мамлекет башчысы Алмазбек Атамбаев менен Жогорку Кеңештин төрагасы Асылбек Жээнбековдун Түштүк Кореяга болгон расмий иш сапарлары эки өлкөнүн кызматташтыгына жаңы дем берди. Экономикалык кызматташтыктын өнүгүүсүнүн көрсөткүчү катары 2014-жылдагы соода балансынын көлөмүнүн 168,9 миллион долларга жеткенин белгилөөгө болот. 1998-жылга салыштырмалуу кыйла өскөн. Бирок соода көлөмүнү чоң бөлүгү Түштүк Кореядан келген импортко негизделет. Ошондой эле, Кыргызстанда иш алып барган Түштүк Кореялык фирмалардын саны да 20дан 164кө көбөйгөн. Эки өлкө ортосундагы экономикалык кызматташтыкты өнүктүрүү максатында төмөнкү уюмдар түзүлүп, иш алып барууда:

Жылдар	Уюмдун аталыштары
2010-ж.	Кыргызстанда “Семаил ундонг” кыймылынын өкүлчүлүгү (коомдук фонд)
2012-ж.	Экономикалык кызматташтык боюнча өкмөттөр аралык комиссия
2014-ж.	Кыргыз-Корей айыл чарба борбору
2015-ж.	Түштүк Кореяда Кыргызстандын туризмдин өнүктүрүү фонду
2015-ж.	КОИКАнын Кыргызстанда өкүлчүлүгүнүн ачылышы

2015-ж.	Кыргызстан менен Түштүк Корея ортосунда экономикалык кызматташтыктын перспективалуу тармактары жеңил өнөр жай, айыл чарба, пайдалуу кен байлыктарды казуу жана туризм болуп саналат. Өзгөчө Түштүк Кореяга экологиялык таза айыл чарба товарларын экспорттоо жакынкы аралыкта потенциалы жогору. М: бал, кургатылган жемиштер жана жаңгакты экспорттоонун көлөмүн көбөйтүүгө болот.
---------	---

Эки тараптуу экономикалык мамилелердин өнүгүшүндөгү тоскоолдуктар:

1997-2006-жылдары жогорку даражадагы расмий жолугушуулардын уюштурулбагандыгы, Түштүк Кореянын мамлекет башчысы жана тышкы иштер министринин деңгээлиндеги расмий иш сапарлардын жүргүзүлбөгөндүгү, 1992-жылы дипломатиялык мамилелердин түзүлгөнү менен элчиликтердин кеч ачылышы (2006-2008), 1997-жылдагы Азиядагы экономикалык каатчылык, Бишкек – Сеул – Бишкек авиакаттамынын жоктугу, 2005-жылдагы “Жоогазын” революциясы, 2010-жылдагы Апрель революциясы жана июнь окуялары, алардын негизинде 2005-жылдагы “Жоогазын” революциясы, 2010-жылдагы Апрель революциясы жана Июнь окуялары, алардын негизинде өлкөдөгү саясий башаламандык, экономикалык туруксуздук жана белгисиздик, инвесторлор үчүн ишенимдүү жана коопсуз инвестициялык шарттардын жоктугу.

Жыйынтыктап айтканда, Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосунда кызматташтык өнүгүү этабына кирди. Акыркы жылдары жүргүзүлгөн жогорку даражадагы расмий жолугушуулар, Кыргызстанда ачылган кыргыз-корей борборлору, кызматташтык уюмдары, Түштүк Кореяга кеткен кыргыз жарандарынын санынын өсүүсү, Кыргызстандык Корейлер Коомдук бирикмесинин активдүү ишмердүүлүгү тастыктап турат. Кыргызстандагы 17000 корей улуту өкүлдөрүнүн Кыргызстан менен Түштүк Кореяны байланыштырган көпүрө сыяктуу мааниси абдан чоң. Демек, эки тараптуу мамилелерди жогорку деңгээлде чыгаруу үчүн бардык мүмкүнчүлүктөрдүн бар экени анык. Изилдөөлөрдүн жыйынтыгында төмөнкүдөй сунуштарды берүүгө болот:

- Түштүк Кореянын мамлекет башчысы жана тышкы иштер министринин деңгээлиндеги расмий иш сапарлардын уюштурууга аракет кылуу;
- Расмий иш сапарларды уюштурууга аракет кылуу;
- Бишкек – Сеул – Бишкек авиакаттамын ишке киргизүү;
- Кыргызстандан Түштүк Кореяга экспорттоочу айыл чарба товарларынын көлөмүн жогорулатуу;
- Түштүк Корея ишкерлерине жана инвесторлоруна Кыргызстанды таанытуу, аларга коопсуз, ишенимдүү шарттарды түзүп берүү;
- “Түштүк Корея – Борбордук Азия” кызматташтык форумуна активдүү катышуу.
- Кыргызстандагы 17000 корей элин бириктирип турган Кыргызстандык Корейлер Коомдук Бирикмесинин ишмердүүлүгүн колдоо;
- Кыргыз-корей кызматташтыгын өнүктүрүү максатында ачылган уюмдарды колдоого алуу, ишмердүүлүгүн көзөмөлдөө.

Жогоруда келтирилген сунуштардын негизинде саясат жүргүзүлсө, Кыргызстан менен Түштүк Кореянын ортосунда дипломатиялык мамилелер өнүгүп, кызматташтыктын жогорку деңгээлине жетүү мүмкүнчүлүгү пайда болот.

Адабияттар

1. Акматова, А. Кореянын саясий модернизациясынын өнүгүү тарыхы / А. Акматова, К. Султанова // Вестник Ошского государственного университета. – 2024. – №. 2. – Р. 254-261. – DOI 10.52754/16948610_2024_2_24. – EDN VDZILJ.
2. Аматава, М. Отражение корейской мифологии в корейской кинематографии / М. Аматава, Н. Абдимиталип Уулу // Вопросы востоковедения. – 2023. – № 2. – С. 80-85. – DOI 10.52754/16948653_2023_2_11. – EDN BSSFKW.
3. Асмолов, К. Генерал Пак Чон Хи. Очерк политической биографии // Сеульский вестник. – 2003. – Режим доступа: <http://vestnik.kr/article/historypage/3338.html> (10.12.2016).
4. Борончиева, Ш. Политический анализ двухсторонних отношений Кыргызстана с Республикой Корея // Вестник МУК. – 2016. – №2(30). – С.93-97.
5. Douglass, M. The Saemaul Undong: South Korea's Rural Development Miracle in Historical Perspective // Asia Research Institute, Working Paper Series. – 2013. – 193. – Pp.1-34.
6. Eshimbekov, Chyngyz. The Current Situation of the Kyrgyz-Korea Diplomatic Relations and a Future Direction for Strategic Cooperation // The 3rd Korea-Central Asia International Conference, 2010. – Pp.7-16.
7. Камаева, К. К. Вклад Кореи в мировую культуру / К. К. Камаева, Г. Суйунбек Кызы // Вопросы востоковедения. – 2023. – № 1. – С. 64-77. – DOI 10.52754/16948653_2023_1_8. – EDN VMFEXD.
8. Корейцы Кыргызстана. – Режим доступа: <http://assembly.kg/pdf/13Korecy.pdf> (12.02.2017).
9. KOICA to open Bishkek Office. Korea International Cooperation Agency (KOICA), 2016. – http://www.koica.go.kr/english/board/press_releases/1319425_3534.html (10.01.2017).
10. Кыргыз Республикасынын Тышкы иштер министрлигинин орун басары Азамат Орунбаевдин жооп каты. 15.04.2017.
11. Кыргызстан цифраларда. – Бишкек: Кыргыз Республикасынын Улуттук Статистика Комитети, 2016. 87
12. О деятельности посольства КР в Республике Корея. Кыргызстандын Түштүк Кореядагы Элчилиги. Электрондук почта аркылуу жөнөтүлгөн кат. 20.03.2017.
13. Кыргыз Республикасындагы чет өлкөлүк инвестициялары бар ишканалардын, 2011-2015. – Бишкек: Кыргыз Республикасынын Улуттук Статистика Комитети, 2016.
14. Наматбаева, Т. Будут новые деревни в Кыргызстане // АКИпресс. – 2016. – Режим доступа: http://mnenie.akipress.org/unews/un_post:7852 (12.01.2017).
15. Reed, E.P. Is Saemaul Undong a Model for Developing Countries Today? // International Symposium in Commemoration of the 40th Anniversary of Saemaul Undong. September, 2010. – Режим доступа: asiafoundation.org/resources/pdfs/SaemaulUndongReedSept2010FINAL.pdf (19.02.2017).
16. Токтомушев, К. Внешняя политика независимого Кыргызстана. – Бишкек: Сабыр, 2001.
17. Хван Вячеслав менен жүргүзүлгөн интервью. 15.02.2017